

رایین

مهدی محبی کرمانی، رحیمه دانایی

سمیه موسوی، سارا مهاجری

نجمه دانایی، محمد صالح رزم حسینی

رایین در استان کرمان و در دامنه کوه هزار قرار گرفته است. این شهر مرکز بخش رایین از توابع شهرستان کرمان است و در جنوب شرقی کرمان قرار دارد. در این گفتار نگاهی کوتاه به وضع داروشناسی و پزشکی سنتی این منطقه خواهیم انداخت.

داروهای گیاهی و خواص آن

اُپیشن یا اویشن (Opišan): با توجه به طبع گرم برای درمان درد معده، سرماخوردگی و مفید برای قلب و اعصاب است. محل جمع‌آوری آن کوه هزار است.

زرو (zarro): برای درمان نفخ شکم، رماتیسم و سیاتیک مصرف می‌شود و هم خشک آن را روی کشک و ماست می‌ریزند و هم دم کرده آن را مصرف می‌کنند. همچنین طبعی گرم دارد.

قیطران برای درمان سردرد و درد دندان مفید است. طریقه مصرف آن برای رفع سردرد به این صورت است که مخلوطی از قیطران دم کرده و روناس و ماست گاو، گوجه و نشاسته تهیه کرده روی سر می‌گذارند. قیطران طبعی سرد دارد.

گل خشت (xešt): مفید برای قلب، هم دم کرده استفاده می‌شود و هم آن را روی آب می‌ریزند و آب زیر آن را مصرف می‌کنند. طبع آن خنک است.

خارخسک (xârxesak) را می‌توان با گل ذرت و دم گیلاس (چوب) دم کرده و مصرف کرد و از آن برای دفع سنگ کلیه استفاده می‌کنند. طبع آن سرد است.

سیاه دانه در تسکین اعصاب مؤثر است. آن را دم کرده مصرف می‌کنند. همچنین در تهیه قاووت از آن استفاده می‌کنند. طبع آن گرم است.

آغلاله (آلاله) در درمان درد پا، درد استخوان، کمردرد، و سرماخوردگی همچنین برای اعصاب و قلب مؤثر است. در ضمن طبعی گرم دارد.

درمون (dormūn) (درمنه ترکی): طبعی خنک دارد و برای درمان نفخ و درد دل مصرف می‌شود و به صورت دم‌کرده از آن استفاده می‌کنند.

مخلصه در درمان سرماخوردگی مخصوصاً برای بچه‌های کوچک مصرف می‌شود. به این صورت است که آن را دم می‌دهند. طبع آن سرد است.

چهار تخمی؛ میتخم، بادیان، زیره، کسرک (keserk): برای درمان درد معده بسیار مؤثر است. طبع آن گرم است.

بادرنج (bâdrang): مفید برای اعصاب و قلب، و اغلب آن را با گل‌گاوزبان مخلوط کرده و دم می‌کنند. طبعی گرم دارد.

تودری (tūderi): برای درمان درد دل و اسهال کودکان مؤثر است. معمولاً دم‌کرده مصرف می‌کنند. طبعی سرد دارد.

روپاس (rūpās): برای درمان درد دندان و آسه دندان و دم‌کرده مصرف می‌کنند. طبع آن سرد است. **مرزنجوش** برای درمان درد چشم، درد گوش و دندان استفاده می‌شود. برگ آن را هم دم‌کرده و هم خشک شده مصرف می‌کنند. خشک‌شده آن را روی تخم‌مرغ و داخل بعضی غذاها از جمله اشکنه می‌ریزند.

چهار تخم (تخم بالنگ، بارهنگ، تخم سفید، به‌دانه) در درمان سرماخوردگی و سرفه مؤثر است. طبع آن سرد است.

ریشه زارچ در درمان ناراحتی معده مؤثر است و آن را دم‌کرده مصرف می‌کنند. طبع آن سرد است. **گل یاس** برای درمان ناراحتی معده، رماتیسم و استخوان‌درد مؤثر است. آن را مانند چای دم می‌کنند و می‌خورند (نه سرد است و نه گرم).

شوید برای درمان سرماخوردگی و مفید برای قلب و اعصاب است که آن را دم می‌کنند. طبع آن خنک است.

دانه شوید دم‌کرده در درمان ناراحتی معده مصرف می‌شود. طبع آن خنک است.

عناّب، سه‌پستان، کلبل الملک، موردانه، گل زوفا در درمان سرماخوردگی مصرف می‌شوند. آنها را دم‌کرده می‌خورند. طبع آنها سرد است.

گل‌گاوزبان مفید برای اعصاب و درمان سرماخوردگی است. آن را دم می‌کنند و طبعی سرد دارد.

گز در درمان چربی خون مؤثر است. طبعی خنک دارد.

کرفس کوهی خشک‌شده را روی کشک و ماست می‌ریزند و برگ تازه‌ی آن را پخته مصرف می‌کنند که بی‌نهایت تلخ است. برای از بین بردن تلخی، آن را درون کیسه‌ای گذاشته و در آب روان قرار می‌دهند. بعد از مدتی تلخی‌اش از بین می‌رود. برای تسلی دستگاه گوارش از آن استفاده می‌کنند. طبع آن نه سرد است و نه گرم.

بادیون (bâdyun) (بادیان): دارویی است خواب‌آور که آن را با نارگیل مخلوط سپس آسیاب کرده و مصرف می‌کنند. مفید برای اعصاب و درمان دل‌درد است. بادیان طبعی گرم دارد.

کلپوره برای دل‌درد و فشار خون استفاده می‌شود. آن را خیس کرده آب آن را می‌خورند و طبعی گرم دارد.

عرق کلپوره را برای درمان چربی خون استفاده می‌کنند. طبع آن گرم است.

عرق بومادران را برای درمان درد دل و فشار خون و چربی خون مصرف می‌کنند. طبعی سرد دارد.

خاکشیر مفید برای اعصاب معده است و طبعی گرم دارد و شربت آن را مصرف می‌کنند.

تخم قلفه (تخم خرفه) (qolfe): در تهیه قاووت (qâvūt) (نوعی قهوه محلی)، برای درمان سردرد و تقویت کردن سر استفاده می‌شود. طبع آن گرم است.

تخم کاهو در تهیه قاووت استفاده می‌شود. طبعی سرد دارد. برای تقویت سر از آن استفاده می‌کنند.

گل‌پونه برای معطر کردن کشک و ماست و دوغ استفاده می‌کنند. طبع آن گرم است و از آن برای دل‌درد استفاده می‌کنند.

ریشه پونه جوشانده برای درمان استخوان درد و ناراحتی معده مفید است. طبع آن گرم است.

برگ پونه طبعی گرم دارد و برای استخوان‌درد و ناراحتی معده و دل‌پیچه استفاده می‌شود.

زارچ (zârč): برای درمان قند و چربی خون مصرف می‌شود. طبعی سرد دارد.

گل‌ختمی (xatmi): در درمان سرماخوردگی و درمان زردی بسیار مؤثر است و یک نوع آنتی‌بیوتیک است. طبعی سرد دارد.

عرق شوید در درمان دیابت و چربی خون مؤثر است. طبع آن خنک است.

میتخم (رازپانه) در درمان دل‌درد مؤثر است و طبعی گرم دارد.

شیر خشت (xešt): در درمان زردی بچه‌ها و درمان یرقان مؤثر است و طبعی خنک دارد.

عرق راز گل در تهیه عرق چهل گیاه استفاده می‌شود. طبعی گرم دارد و برای درمان دل‌درد، معده‌درد و اعصاب از آن استفاده می‌کنند.

عرق بیدکاسنی گیاهی است که عرق آن برای درمان یرقان و زردی استفاده می‌شود و طبعی سرد.

عرق برگ گردو برای درمان بیماری قند (دیابت) چربی خون بسیار مؤثر است. طبعی گرم دارد.

عرق بهار گردو برای درمان بیماری قند و چربی خون مصرف می‌کنند. طبعی گرم دارد.

کندرک (kondork) خوراکی برای درمان بیماری قند و چربی خون و دردهای مفاصل همچنین در تیزهوشی مؤثر است و مانند قرص مصرف می‌شود. طبع آن گرم است.

پیازو تازه به خاطر عطر و خواص عمده‌اش در کشک و آبگوشت مصرف می‌شود و طبعی سرد دارد. برای تسلی معده و گوارش از آن استفاده کرده و بسیار آرامش‌بخش است.

عرق کرفس در درمان قند و چربی خون مؤثر است. طبعی سرد دارد.

اسفند (دشتی) برگ تازه اسفند برای عقرب‌گزیدگی استفاده می‌شود طبع آن گرم است.

پوست ریشه زارچ را در شکسته‌بندی استفاده می‌کنند. بدین صورت که آن را جوشانده و شیره آن را می‌خورند و تجربه کرده‌اند که استخوان زودتر جوش می‌خورد. طبع آن سرد است.

روغن بادام در تقویت موی سر مؤثر و دارای طبعی سرد است.

روغن زیتون در درمان شکسته‌بندی از آن استفاده می‌کنند. طبعی گرم دارد.

روغن نارگیل را برای ماساژ دادن دست و پای کوفته شده و دررفتگی‌ها استفاده می‌کنند و طبعی گرم دارد.

هوچوچو آزار (hočučuazar): را کوبیده با روغن گوسفند مخلوط می‌کنند و برای گرفتگی عضلات استفاده می‌شود. طبع آن گرم است.

عسل برای درمان درد چشم مصرف می‌کنند و طبعی گرم دارد.

موم عسل را برای درمان درد معده مصرف می‌کنند. طبع آن سرد است.

سورنج (soranj): سنگی معدنی است که پودر می‌کنند و نارنجی رنگ است. مخلوط آن با وازلین برای سوختگی مؤثر است (برای پودر بچه استفاده می‌شده است).

دنبه (donbe): فردی که طبعی سرد دارد از آن مصرف می‌کند. همچنین برای درمان درد دست و پا استفاده می‌شود (روی موضع درد می‌مالند). طبع آن گرم است.

مخلوط سورنج و زاغ سبز یا زاغ سفید با ۱۰ گرم وازلین یا کره گاو را برای درمان زخم‌های سودایی استفاده می‌کنند.

– افراد سودایی مزاج، اعصابی ضعیف دارند و در نتیجه باید گل‌گاوزبان همراه با گل خشت و گل چای قرمز دم کرده و مصرف کنند.

– افراد دموی مزاج (دمدمی)، باید خنکی مصرف کنند.

افراد صفراوی مزاج باید خنکی مصرف کنند. افراد بلغمی مزاج (خوشرو) که افرادی بی‌خیال و بی‌رگ هستند درمان ندارند.

شکسته بندی

یکی از آخرین شکسته‌بندها در راین حسین جان آهنگر بود که شیره شیرین بیان، روغن زیتون، پوست ریشه زارچ و... را بعد از جا انداختن استخوان روی موضع شکسته مالیده و با یک دستمال تمیز آن را می‌بست. کوفتگی و دررفتگی را نیز حسین جان میرزا آقاخان میرحسینی و بی‌بی حاجی (از دیگر شکسته بندهای منطقه) درمان می‌کرد. هنگام شکستگی و دررفتگی آن‌ها را به خانه آورده تا جهت درمان بیمار اقدامات لازم را انجام دهند. بی‌بی حاجی برای درمان کوفتگی، زرده تخم مرغ، زردچوبه، روغن حیوانی و آبنوره را مخلوط می‌کرد و روی موضع کوفته شده یا در رفته می‌مالید و روی آن را با پارچه تمیزی می‌بست.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی